

1. Referentie

Referentie	Vanpée, K., Sannen, L. & Hedeboew, G. (Eds.). (2000). <i>Kinderopvang in Vlaanderen, gebruik, keuze van de opvangvorm en evaluatie door de ouders</i> . Leuven: HIVA.
Taal	Nederlands
ISBN	90-5550-257-X
Publicatievorm	Boek

2. Abstract

Het HIVA heeft in opdracht van Kind en Gezin een brede bevraging georganiseerd bij een representatieve groep ouders met jonge kinderen in Vlaanderen naar het gebruik van kinderopvang en de achtergronden ervan. Het onderzoeksrapport is opgedeeld in twee delen die telkens dezelfde structuur vertonen i.f.v. de vier onderzoeksvragen: het gebruik en de gebruikte opvangvorm, de keuze van de opvangvorm, de evaluatie ervan en de opvang in specifieke situaties. Een eerste deel omvat de analyse voor een representatieve groep van ongeveer 2000 'modale' Vlaamse gezinnen. Zowel de opvang van niet-schoolgaande als van schoolgaande kinderen kwam aan bod. Het tweede deel beschrijft volgens hetzelfde stramien de kinderopvang bij een aantal specifieke groepen, m.n. gezinnen met een gehandicapt kind, allochtone gezinnen, kansarme gezinnen, eenoudergezinnen en gezinnen waarin de moeder werkloos is. Hier was de analyse beperkt tot de voorschoolse opvang.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Kinderopvang
Trefwoord(en)	Evaluatie, gebruik, opvangvormen, specifieke situaties

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	Kind en Gezin
Onderzoekers	Karliën Vanpée, Leen Sannen en Georges Hedeboew HIVA Centrale Administratie Parkstraat 47 3000 Leuven Tel: 016/ 32 33 33 Fax: 016/ 32 33 44 hiva@kuleuven.be http://www.hiva.be

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Hoe ziet het gebruik van kinderopvang eruit? (frequentie, intensiteit, tijdstip van gebruik, redenen voor gebruik, determinanten die het gebruik bepalen) Welke opvangvorm gebruikt men en welke zijn de kenmerken ervan naar tijdstip, plaats en kostprijs? Hoe verloopt het keuzeproces van de ouders met betrekking tot de kinderopvang? Hoe evalueren de ouders de gekozen opvangvormen? (praktische aspecten, opvoedkundige aspecten, verzorging en dienstverlening) Hoe is de kinderopvang geregeld in enkele specifieke situaties, zoals op moeilijke momenten, bij ziekte van het kind, wanneer er opvang voor meerdere kinderen gevonden moet worden?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Kwantitatief onderzoek. Schriftelijke bevraging van de modale groep ouders en een schriftelijke of mondelinge (bij de gezinnen thuis) bevraging van de specifieke doelgroepen, a.d.h.v. een vragenlijst met open en voornamelijk gesloten antwoordmogelijkheden.
Onderzochte groep	Aselecte steekproef. Modale groep gezinnen met nog niet schoolgaande en schoolgaande kinderen tussen 3 maanden en 12 jaar oud (1989 vragenlijsten). De specifieke doelgroepen bestaan uit gezinnen met een gehandicapt kind (50), allochtone gezinnen (15), kansarme gezinnen (50), éénoudergezinnen (22) en gezinnen waarvan de moeder werkloos is. Bij de specifieke doelgroepen gaat het enkel om opvang voor nog niet schoolgaande kinderen, dus jonger dan 2,5 jaar.
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

Gebruik van kinderopvang (modale groep)	61,6% van de kinderen jonger dan 2,5 jaar wordt regelmatig opgevangen. Bij de kleuterschoolkinden is dit 49,4% en bij de lagere schoolkinden gaat het om 28,6%. Bij de voorschoolse kinderen wordt 60% minstens 4 volle dagen per week opgevangen. Bij kleuters en lagere schoolkinden wordt ongeveer de helft 5 dagen per week opgevangen. De belangrijkste reden waarom gezinnen een beroep doen op kinderopvang is het kunnen blijven verder zetten van de beroepsactiviteit van de moeder. Ook het opleidingsniveau blijkt daar bovenop een rol te spelen bij het gebruik maken van kinderopvang.
Gebruikte opvangvormen (modale groep)	Bij de voorschoolse opvang is het opvanggezin de belangrijkste opvangvorm (30%). De opvang door de grootouders komt op de tweede plaats (27,3%). 67,4% van de ouders doet slechts beroep op één opvangvorm, terwijl 32,4% beroep doet op twee opvangvormen. Bij kleuterschoolkinden wordt het meest beroep gedaan op de grootouders en bij lagere schoolkinden staat de opvang in en door de school bovenaan.
Keuze van de opvang (modale groep)	De voorkeur voor een bepaalde opvangvorm voor voorschoolse kinderen is niet zo eenduidig. Van de ouders die wel een voorkeur uitspreken, kiest de grootste groep (22%) voor een opvanggezin, waarin ze vooral de combinatie van geborgenheid en professionaliteit appreciëren. Maar ook praktische overwegingen spelen mee bij de keuze, zoals flexibiliteit, kostprijs en bereikbaarheid. Voor de keuze van een opvangvorm voor oudere kinderen (kleuter- en lagere school) spelen praktische redenen een belangrijke rol. De voorkeur van het kind zelf en het feit dat broertjes en zusjes in dezelfde opvang terecht kunnen, is vaak de doorslaggevende reden.
Evaluatie van kinderopvang (modale groep)	De onderzochte 'modale' ouders (van de voorschoolse kinderen) blijken over het algemeen tevreden tot zeer tevreden te zijn over de opvangvorm waarop zij beroep doen. Bij elke opvangvorm komen sterktes en zwaktes naar voor. De (hoge) prijs van een kinderdagverblijf en een opvanggezin aangesloten bij een dienst is voor vele ouders een bron van onvrede. Voor de voorschoolse kinderen wordt de opvang tijdens vakantieperiodes eveneens als een probleem aangestipt. Voor de opvang van schoolgaande kinderen worden ook de sterktes en zwaktes van een IBO en van opvang door en in de school bekeken. Een IBO is flexibeler dan opvang in de school; ouders vinden de opvang in de school wel professioneler. Bijkomend voordeel bij opvang in de school is dat de kinderen zich niet moeten verplaatsen.
Opvang in specifieke situaties (modale groep)	Bij kortstondige ziekte van het kind wordt in hoofdzaak beroep gedaan op de grootouders. Slechts een beperkt aantal ouders doet beroep op een organisatie die zieke kinderen opvangt. Tijdens vrije schooldagen en vakantieperiodes zorgen de ouders zelf of de gebruikelijke opvangvoorziening voor de kinderen. Wanneer ouders meerdere kinderen in opvang hebben, wordt meestal dezelfde opvangvorm gebruikt voor de verschillende kinderen. Ook op moeilijke opvangmomenten wordt vooral de hulp van de grootouders ingeroepen.
Opvang van kinderen met een handicap	Het gebruik van opvang voor kinderen met een handicap is vergelijkbaar met de modale groep, maar de intensiteit ligt lager: ze worden minder uren per week opgevangen. Dit komt vooral omdat heel wat moeders deeltijds werken. Een derde van de ouders geeft aan moeilijkheden te ervaren met het combineren van arbeid en zorg.

	Een opvanggezin is meestal de belangrijkste opvangvorm. Ook opvang door de grootouders scoort hoog, maar zij worden minder ingeschakeld dan bij de modale groep. Ouders van een gehandicapt kind hechten vooral belang aan factoren zoals bekendheid, vertrouwden en gezinsfeer, maar ook het belang van de aanwezigheid van andere kinderen wordt sterk benadrukt. Slechts een beperkt aantal ouders geeft de voorkeur aan gespecialiseerde opvang die zich richt naar kinderen met een handicap. Op moeilijke momenten van de dag of bij kortstondige ziekte van het kind, doen ouders voornamelijk beroep op de grootouders of andere vormen van informele opvang. In vergelijking met de modale groep nemen ouders met een gehandicapt kindje wel vaker een dag verlof bij ziekte van het kind.
Opvang van kinderen uit een allochtoon gezin	Het aandeel allochtone ouders dat regelmatig gebruik maakt van kinderopvang ligt veel lager dan bij de modale groep (12,9% vs. 61,6%) en ook de intensiteit van de opvang is lager. Dit hangt grotendeels samen met het feit dat een laag percentage allochtone moeders actief is op de arbeidsmarkt. Ook andere factoren spelen een rol: gebrek aan vertrouwen in opvang door onbekenden, de kostprijs, het gebrek aan informatie. Het merendeel van de ouders heeft voornamelijk nood aan occasionele opvang, maar hierop is het reguliere opvangaanbod niet afgestemd. De opvang door grootouders en het gesubsidieerd kinderdagverblijf zijn de belangrijkste opvangvormen. Voornamelijk praktische redenen geven de doorslag in de keuze van opvangvorm. Ook de goede verzorging is een belangrijke factor in het keuzeprocess, terwijl opvoedkundige overwegingen minder blijken mee te spelen dan bij de modale groep. Bij ziekte van het kind en op moeilijke opvangmomenten doet men vooral beroep op de grootouders.
Opvang van kinderen uit een kansarm gezin	Het regelmatig gebruik van kinderopvang ligt lager dan bij de modale groep (42,9% vs 61,6%), wat in hoofdzaak te verklaren is door het hoge percentage huisvrouwen en werkloze moeders. Verder spelen een aantal drempels een rol: gebrek aan vertrouwen in opvang door onbekenden, de kostprijs, gebrek aan informatie en administratieve aspecten van de opvang. Bij deze groep is er vooral nood aan occasionele en flexibel georganiseerde opvang. Het gesubsidieerd kinderdagverblijf en de grootouders zijn de meest gebruikte opvangvormen. Informele opvang door derden komt vaker voor dan bij de modale groep. Kansarme ouders blijken vaker nood te hebben aan opvang op specifieke momenten en doen dan vooral een beroep op de opvangvorm waar het kind gewoonlijk is. Bij ziekte van het kind zijn het vooral de ouders zelf die voor de opvang instaan..
Gebruik van kinderopvang door alleenstaande ouders	54,5% van de alleenstaande ouders maakt regelmatig gebruik van kinderen. De belangrijkste opvangvormen zijn het gesubsidieerd kinderdagverblijf, de grootouders en een opvanggezin aangesloten bij een dienst. In vergelijking met de modale groep weegt bij alleenstaande ouders het financiële aspect veel sterker door bij de keuze van een bepaalde opvangvorm. De goede verzorging is voor beide groepen een belangrijke factor. Alleenstaande ouders hebben vaker dan de modale groep nood aan opvang na 6 uur 's avonds, voor 7 uur 's morgens of meer dan elf uur per dag. Op deze momenten doet men vooral een beroep op de grootouders, evenals bij ziekte van het kind.
Gebruik van kinderopvang door werkloze moeders	Het merendeel van de werkloze moeders (85,4%) maakt zelden of nooit gebruik van kinderopvang vermits men thuis is om voor het kind te zorgen. De helft van de respondenten vindt dit ook het beste voor het kind. Als een werkloze moeder beroep doet op kinderopvang gaat het vooral om occasionele, informele opvang. Dit gebeurt meestal door de grootouders langs moederszijde. Financiële redenen voor deze keuze wegen zwaarder door dan bij de modale groep, wat begrijpelijk is gezien het lagere gezinsinkomen. In vergelijking met de modale groep hebben werkloze moeders meer nood aan opvang op moeilijke momenten, vooral na 6 uur 's avonds en in het weekend. Op moeilijke momenten en bij ziekte van het kind, worden de grootouders ingeschakeld.
Beleidsaanbevelingen	De beleidsaanbevelingen situeren zich enerzijds op het niveau van de kinderopvang. Enkele aandachtspunten zijn: de uitbreiding van opvangmogelijkheden voor zieke kinderen en tijdens de vakantieperiodes, een meer flexibel georganiseerd aanbod van occasionele opvang, betaalbare opvanginitiatieven op buurt- of wijkniveau, de tewerkstelling van allochtone medewerkers in de formele opvangvoorzieningen en gerichte informatieverstrekking naar bepaalde groepen ouders die niet op de hoogte zijn van het bestaande opvangaanbod. Anderzijds wordt er ook gepleit voor het verruimen van de mogelijkheden om arbeid en zorg te combineren, bijvoorbeeld door het uitbreiden van de mogelijkheden inzake

	familiaal verlof, een versoepeling van de reglementering omtrent loopbaanonderbreking en betaald zorgverlof.
--	--

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Sannen, L. & Vanpée, K. (2001). Kinderopvang in Vlaanderen: de belangrijkste bevindingen samengevat. *Tijdschrift voor Welzijnswerk*, 25, (236), 5-11.

9. Samenvatting

Het HIVA heeft in opdracht van Kind en Gezin een brede bevraging georganiseerd bij een representatieve groep ouders met jonge kinderen in Vlaanderen naar het gebruik van kinderopvang en de achtergronden ervan. Vier onderzoeksvragen stonden hierbij centraal: het gebruik en de gebruikte opvangvorm, de keuze van de opvangvorm, de evaluatie ervan en de opvang in specifieke situaties. Men voerde een kwantitatief onderzoek waarbij men een schriftelijke vragenlijst gebruikte bij de modale groep ouders en een schriftelijke of mondelinge (bij de gezinnen thuis) vragenlijst bij de specifieke doelgroepen, bestaande uit gezinnen met een gehandicapt kind, allochtone gezinnen, kansarme gezinnen, éénoudergezinnen en gezinnen waarvan de moeder werkloos is.

Het gebruik van kinderopvang voor de modale groep kinderen was in Vlaanderen nog nooit zo hoog als vandaag. Het aandeel ouders met een gehandicapt kind en alleenstaande ouders dat regelmatig gebruik maakt van kinderopvang is vergelijkbaar met de modale groep. Allochtone ouders en gezinnen waarvan de moeder werkloos is, doen het minst een beroep op kinderopvang. Het opvanggezin wordt bij de meeste ouders genoemd als belangrijkste opvangvorm. De allochtone en de kansarme ouders en de werkloze moeders laten de kinderen meestal opvangen door de grootouders. De combinatie van geborgenheid met professionaliteit en de vlotte bereikbaarheid zijn de redenen waarom modale ouders voornamelijk voor een opvanggezin kiezen. Bij de allochtone ouders geven ook de praktische redenen de doorslag. De kostprijs is bepalend voor kansarme en alleenstaande ouders. De onderzochte ouders blijken over het algemeen tevreden tot zeer tevreden te zijn over de opvangvorm waarop zij beroep doen. In vergelijking met de modale groep hebben allochtone ouders meer nood aan opvang voor 7u 's morgens en op voortdurend wisselende dagen. Ook kansarme ouders en werkloze moeders hebben meer nood aan opvang op moeilijke momenten.

Tenslotte worden in het onderzoeksrapport heel wat beleidsaanbevelingen geformuleerd. Deze situeren zich voornamelijk op het gebied van kwaliteit van de opvang, opvang van zieke kinderen en opvang op moeilijke momenten. Eveneens moet aandacht besteed worden aan het afstemmen van het opvangaanbod op de behoeften van verschillende doelgroepen.